

[Friis-Skotte.]

Penge, Anlægene har kostet, en Særstilling, som vi i øvrigt kun har givet Statens Virksomheder, thi ellers er der jo heller ikke i dette Land nogen anden Virksomhed, der kan se bort fra, at der er noget, der hedder Renter. Ingen privat Virksomhed kan undlade af Aarsindtægten at betale Renter af Virksomhedens Laan eller at forrente Virksomhedens Aktiekapital, ingen af vore private koncessionerede Virksomheder, vore Telefonselskaber f. Eks., som jo kommer Statens Virksomheder nærmest, kan undlade dette, tværtimod er det Forudsætningen, at en vis, endda ret høj Rente sikres de private Aktionærer ved Taksternes og Prisernes Fastsættelse. Heller ikke nogen af vore kommunale Virksomheder tillades det at se bort fra, at Virksomheden forrenter sig, hvad enten det gælder Gasværker, Vandværker, Elektricitetsforsyning, Sporveje eller Havneanlæg. Ingen Kommune vilde kunne tænke sig Muligheden af eller vilde være økonomisk i Stand til at lade Kommuneskatten dække Forrentningen af de offentlige Virksomheder, Kommunen driver; den maa dækkes af de Indtægter, Virksomhederne giver gennem de fastsatte Takster, og det tør vel endda hævdes, at de kommunale Virksomheder i de fleste Kommuner saa langt fra virker trykkende paa Kommunernes Regnskaber, at de endda udover Forrentningen og eventuel Opsamling af Fornyelses- og Udvidelsesfond i mange Tilfælde yder Kommunen en ekstra Gevinst til Lettelse af de kommunale Skatter.

Man kan naturligvis mod en saadan direkte Sammenligning med kommunale Virksomheder gøre visse Indvendinger. For det første den, at de kommunale Virksomheder er Monopolvirksomheder indenfor Kommunen, saaledes at man med ganske anderledes Frihed kan fastsætte Takster og Priser, medens Statsbanerne i høj Grad er under Konkurrence med andre Befordringsvirksomheder, i de senere Aar navnlig Automobilerne. Og dette er jo ogsaa i alt væsentligt rigtigt, maaske fraset Sporvejene, der i Kommunerne har Automobilkonkurrencen at tage Hensyn til; men gennem deres Indflydelse paa Automobiltakster og Rutebiler søger Kommunerne jo ogsaa at sikre Sporvejenes Indtægter saa rimelige som muligt. Men paa den anden Side kan det ikke nægtes, at Statsbanerne, indtil denne Automobilkonkurrence nu for nylig er dukket op, i mange Henseender var en monopoliseret Virksomhed, og det forklarer da ikke, at man ikke den Gang ligesom i alle

andre Lande krævede Forrentning af Banerne — om Automobilkonkurrencen skal jeg for øvrigt om lidt gøre nogle Bemærkninger. Man kan ogsaa indvende, og den Indvending er den mest brugte, at Anlæg af Baner i tyndt befolkede Egne har maattet ske eller i hvert Tilfælde er sket uden Hensyn til og uden Mulighed for, at vedkommende Banedel i en Aarrække eller muligt nogen Sinde kunde skaffe sig Indtægter, som kunde svare til Anlægs- og Driftsudgifterne. Denne Indvending har selvfølgelig noget paa sig. Dog gælder noget ganske tilsvarende ogsaa Banerne i andre Lande, som arbejder under ganske de samme Vilkaar, og hvad de kommunale Virksomheder angaar, kan det heller ikke bestrides, at tilsvarende Forhold om end i noget mindre Grad ogsaa gør sig gældende dér — alle, der har med kommunale Forhold at gøre, vil vide, hvorledes der i stærkt voksende Kommuner, og særlig efter at Udviklingen er gaaet bort fra Kasernebebyggelsen over til den lave, spredte Bebyggelse i Kommunernes Udkanter, maa anlægges kilometervis af Vand-, Gas- og Elektricitetsledninger i de tyndt bebyggede Dele af Kommunen uden Mulighed for, at Kommunen i en Aarrække kan faa Indtægter hjem, der svarer til Anlægs- og Driftsudgifterne; det maa gøres af Hensyn til Beboerne i Kommunen, deres Fornødenhed og Bekvemmelighed, og den samlede kommunale Virksomhed maa da bære disse ikke tilstrækkelig indtægtgivende Dele af Virksomheden. Altsaa, noget er der vel i denne almindeligt brugte Indvending, men maaske alligevel ikke saa meget, som man almindeligvis tillægger den.

Saaledes som Forholdene har udviklet sig her i Landet med Statsbaner og Privatbaner eller maaske rettere Lokalbaner, thi de er næsten alle anlagt og drevet for offentlige Midler, har Statsbanerne herhjemme fortrinsvis faaet dels den bedste Del af Banenettet, selve Hovedlinierne, dels den daarligste Del, saadanne lokale Baner, som Amt og Kommuner ikke turde sætte Penge i, og som derfor blev overladt til Staten. Spørgsmaalet bliver da, og det kommer jeg straks til, om der ved den Opgørelse af Omfanget af Statsbanernes Forrentningspligt, som blev truffet i 1925, er taget tilstrækkeligt Hensyn til disse særlige Forhold.

Forinden jeg kommer nærmere ind herpaa, maa jeg maaske med et Par Ord nævne de Grunde udover de før nævnte almindelige Betragtninger og Sammenligninger, der førte til, at den socialdemokra-